

Krzysztof Grzesiowski

Charakter prawny oraz zaskarżanie uchwały zarządu spółdzielni mieszkaniowej, określającej przedmiot odrębnej własności lokali (art. 42-43 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych) – cz. II

Termin do wniesienia powództwa, właściwość sądu, wartość przedmiotu sporu i wpis od pozwu

Osoby zainteresowane mogą zaskarżyć do sądu uchwałę zarządu spółdzielni mieszkaniowej określającej przedmiot odrębnej własności lokali w terminie 30 dni od dnia jej doręczenia. Jest to termin zawity prawa materialnego⁴³, po upływie którego uprawnienie do zaskarżenia uchwały wygasa. Upływ terminu zawitego sąd rozpoznający sprawę bierze pod uwagę z urzędu i w przypadku stwierdzenia, że nie dochowano terminu powództwo oddala. W tym celu należałoby postulować, aby uchwała zarządu była doręczana osobom zainteresowanym za potwierdzeniem odbioru, co ułatwiłoby ustalenie, czy powództwo zostało wniesione w terminie. Z uwagi na to, że termin do zaskarżenia uchwał zarządu jest terminem zawitym prawa materialnego, nie podlega przywróceniu w odróżnieniu od terminów procesowych. Jednak w takiej sytuacji może znaleźć zastosowanie art. 42 § 8 pr. spółdz., na podstawie którego sąd będzie mógł nie uwzględnić upływu terminu, jeżeli utrzymanie uchwały zarządu w mocy

⁴³ A. Stefaniak, *Prawo spółdzielcze oraz ustawa o spółdzielniach mieszkaniowych. Komentarz*, Warszawa 2001, s. 69.

wywołałoby dla osoby zainteresowanej szczególnie dotkliwe skutki, a opóźnienie w jej zaskarżeniu jest usprawiedliwione wyjątkowymi okolicznościami i nie jest nadmierne⁴⁴. W przypadku niezgodności uchwały zarządu z prawem, należy dopuścić możliwość wystąpienia z pozwem o ustalenie nieważności takiej uchwały w każdym czasie⁴⁵, tak jak to ma miejsce przy zaskarżaniu uchwał walnego zgromadzenia spółdzielni (art. 42 pr. spółdz.).

Sprawa o uchylenie uchwały zarządu spółdzielni jest niewątpliwie sprawą o prawa majątkowe, albowiem dotyczy praw majątkowych osób zainteresowanych, co wynika z jej treści. Określa ona przedmiot odrębnej własności lokali, czyli dotyczy prawa własności, które ma być przyznane osobom zainteresowanym w miejsce przysługujących im dotychczas praw (spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu, spółdzielczego lokatorskiego prawa do lokalu mieszkalnego). W zależności od wartości przedmiotu sporu, sprawa o uchylenie uchwały zarządu będzie należała do właściwości rzeczowej sądu okręgowego (powyżej 75 000 zł) lub sądu rejonowego. Wartość przedmiotu sporu, zgodnie z art. 187 § 1 pkt 1 k.p.c., powinien wskazać powód, a jej niepodanie stanowi brak formalny pozwu, uzupełniany w trybie art. 130 k.p.c. W związku z tym pojawia się pytanie, jak określić wartość przedmiotu sporu w tym postępowaniu. Zgodnie z art. 19 § 1 k.p.c., **w sprawach o roszczenia pieniężne, zgłoszone choćby w zamian innego przedmiotu, podana kwota pieniężna stanowi wartość przedmiotu sporu. Paragraf 2 mówi, że w innych sprawach majątkowych powód obowiązany jest oznaczyć w pozwie kwotę pieniężną wartość przedmiotu sporu, uwzględniając postanowienia zawarte w artykułach poniższych.** W żadnym z tych „dalszych przepisów” (art. 20-26 k.p.c.) nie ma treści, która zawierałaby odpowiedź na pytanie, co w sprawach o uchylenie uchwały zarządu spółdzielni podlega wliczeniu do wartości przedmiotu sporu. Odpowiedzi takiej nie daje też ustawa z dnia 13 czerwca 1967 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tekst jedn.: Dz.U. z 2002 r. Nr 9, poz. 88) wraz z rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 grudnia 1996 r. w sprawie określenia wysokości wpisów w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 154,

⁴⁴ O możliwości zastosowania tego przepisu na gruncie ustawy o własności lokali wypowiada się S. Wójcik, *Nowe regulacje – nowe problemy i wątpliwości*, Rejent 1999, nr 8, s. 168.

⁴⁵ R. Dziczek, *Spółdzielnie mieszkaniowe. Komentarz*, Warszawa 2003, s. 281.

poz. 753). W tej sytuacji dla ustalenia wartości przedmiotu sporu można odwołać się do poglądów⁴⁶ reprezentowanych w prawie spółek, gdzie oznacza się ją według interesu, jaki dla powoda przedstawia uchylenie uchwały. Interes ten polega najczęściej na różnicy między wartością, jaką można osiągnąć przy zakwestionowaniu uchwały, a wartością, jaką przedstawia dla powoda przedmiot w razie utrzymania jej w mocy. Wartość przedmiotu sporu będzie uzależniona od rodzaju podniesionych zarzutów oraz zakresu kwestionowania uchwały, przy czym, w mojej ocenie, nie będzie mogła przekroczyć różnicy pomiędzy wartością spółdzielczego prawa (lokatorskiego lub własnościowego) a wartością odrębnej własności lokalu⁴⁷. Ta różnica będzie wyznaczała górną granicę wartości przedmiotu sporu w sprawach o uchylenie uchwały zarządu.

Właściwym miejscowo sądem będzie sąd siedziby spółdzielni (art. 30 k.p.c.), a właściwym wydziałem – wydział cywilny.

Wpis od pozwu o uchylenie lub ustalenie nieważności uchwały zarządu spółdzielni, stosownie do § 12 ust. 1 pkt 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 grudnia 1996 r. w sprawie określenia wysokości wpisów w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 154, poz. 753), jest stały i wynosi 80 zł. Nie podzielam odmiennego poglądu wyrażonego przez K. Pietrzykowskiego⁴⁸, który uważa, że wpis od pozwu jest stosunkowy, zależny od wartości przedmiotu sporu. Rozporządzenie stanowi, że od pozwu w sprawie uchylenia uchwały organu spółdzielni pobiera się wpis stały. Zarząd jest bezsprzecznie organem spółdzielni w rozumieniu prawa spółdzielczego (art. 35 § 1 pkt 3), a skoro powództwo z art. 43 ust. 5 u.s.m. może (powinno) mieć postać pozwu o uchylenie uchwały, to pobiera się od niego ww. wpis w wysokości 80 zł, niezależnie od

⁴⁶ J.P. Naworski, *Komentarz do ksh. Spółka akcyjna i przepisy karne*, t. I, Warszawa 2003, s. 783; J. Szwaja, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz do art. 301-458*, t. III, Warszawa 2003, s. 1024-1026; E. Marszałkowska-Krzyszewska, *Powództwo o unieważnienie uchwały oraz o ustalenie istnienia (nieistnienia) uchwały – zagadnienia proceduralne (I)*, PPH 1998, nr 11; W. Czajkowska, *Właściwość sądu ze względu na wartość przedmiotu sporu w sprawach gospodarczych*, PS 1999, nr 10, s. 21; wyrok SA z w Lublinie z dnia 19.09.2000 r. I ACz 454/00, Mo.Pr. 2001, nr 20, s. 1035.

⁴⁷ Postanowienie SN z dnia 18.05.1982 r. I CZ 49/82, OSNC 1982, nr 11-12, poz. 182.

⁴⁸ K. Pietrzykowski, *Spółdzielnie mieszkaniowe. Komentarz*, Warszawa 2004, s. 321.

wartości przedmiotu sporu. Ewentualna różnica w terminologii pozwu („pozew o unieważnienie”, „pozew o stwierdzenie nieważności”, „pozew o ustalenie nieważności”) nie może wpływać na wysokości pobieranego wpisu, który powinien być określony w oparciu o § 12 ust. 1 pkt 4 cyt. rozporządzenia.

Współuczestnictwo procesowe, interwencja uboczna, rozszerzona prawomocność orzeczenia sądu i zabezpieczenie powództwa

Uchwała zarządu może zostać zaskarżona przez kilka osób wspólnie jednym pozewem. W takiej sytuacji będziemy mieli do czynienia ze współuczestnictwem procesowym czynnym. Artykuł 72 § 1 k.p.c. wyróżnia dwa rodzaje współuczestnictwa: współuczestnictwo materialne i formalne. Powstaje więc pytanie, jakiego rodzaju współuczestnictwo powstanie w tej sytuacji. Współuczestnictwo materialne zachodzi wówczas, gdy prawa lub obowiązki są wspólne lub oparte na tej samej podstawie faktycznej i prawnej, natomiast współuczestnictwo formalne polega na tym, że roszczenia lub zobowiązania są jednego rodzaju, oparte na jednakowej podstawie faktycznej i prawnej. Ponadto, w przypadku gdy z istoty spornego stosunku prawnego lub przepisu ustawy wynika, że wyrok dotyczyć ma niepodzielnie wszystkich współuczestników, mamy do czynienia ze współuczestnictwem jednolitym (art. 73 § 2 k.p.c.).

Na gruncie art. 42 pr. spółdz. w doktrynie⁴⁹ i orzecznictwie⁵⁰ zgodnie przyjmuje się, że po stronie członków spółdzielni zaskarżających uchwałę spółdzielni zachodzi współuczestnictwo materialne jednolite. Przemawia za tym wspólność praw i obowiązków wynikających z faktu członkostwa oraz treści § 9 art. 42 pr. spółdz., stanowiącego, że orzeczenie sądu, uchylające uchwałę walnego zgromadzenia, ma moc prawną względem wszystkich członków spółdzielni.

W prawie spółek handlowych⁵¹ również przyjmuje się koncepcję o współuczestnictwie materialnym jednolitym, aczkolwiek E. Marszał-

⁴⁹ M. Jędrzejewska, *Komentarz do K.P.C. Cześć pierwsza: Postępowanie rozpoznawcze*, t. I, pod red. T. Erecińskiego, Warszawa 2001, s. 189; E. Marszałkowska-Krześ, *Powództwo o unieważnienie uchwały...*

⁵⁰ Postanowienie SN z dnia 10.04.1970 r. I CZ 7/70, OSNC 1971, nr 2, poz. 36.

⁵¹ J. Szwajca, *Kodeks spółek handlowych...*, s. 1026.

kowska-Krześ⁵² uważa, że rodzaj współuczestnictwa (jednolite czy niejednolite) zależy od konkretnej sprawy. Według autorki współuczestnictwo jednolite zachodzi w sytuacji, gdy podmioty legitymowane zaskarżają wspólnie tę samą uchwałę, opierając się na tym samym stanie faktycznym, czyli podnosząc te same zarzuty wobec uchwały. Jeżeli natomiast każdy z legitymowanych zaskarży uchwałę, powołując się na inny stan faktyczny, wówczas nie można mówić o współuczestnictwie jednolitym, albowiem odmienne podstawy zaskarżenia mogą skutkować różnymi rozstrzygnięciami. Pogląd o relatywizacji współuczestnictwa uważam za błędny, albowiem niezależnie od rodzaju zarzutów podnoszonych przez zaskarżających uchwałę, wyrok sądu uchylający uchwałę albo stwierdzający jej nieważność zawsze będzie miał skutek wobec wszystkich współników spółki (lub akcjonariuszy, art. 254 i art. 427 k.s.h.), czyli z mocy przepisu szczególnego ma dotyczyć niepodzielnie wszystkich współuczestników.

Wracając do instytucji zaskarżenia uchwały zarządu spółdzielni mieszkaniowej, uważam, że pomiędzy zainteresowanymi zachodzi współuczestnictwo materialne jednolite. Między zaskarżającymi członkami spółdzielni istnieje wspólność praw wynikająca z istoty członkostwa, a pomiędzy pozostałymi osobami zachodzi okoliczność, że ich prawa oparte są na tej samej podstawie faktycznej i prawnej (konkretna uchwała zarządu spółdzielni mieszkaniowej). Ponadto w drodze analogii do art. 42 § 9 pr. spółdz. orzeczenie sądu uchylające uchwałę zarządu będzie miało moc prawną względem wszystkich osób, których uchwała ta dotyczy (tzw. rozszerzona prawomocność materialna). Na jednolitość współuczestnictwa wskazuje również art. 43 ust. 6 u.s.m., albowiem w przypadku zaskarżenia uchwały zarządu chociaż przez jedną osobę, zostaje wstrzymany proces uwłaszczenia całej nieruchomości, której sporna uchwała dotyczy. W tej sytuacji pozostałe osoby zainteresowane muszą czekać do czasu zakończenia procesu o uchylenie uchwały zarządu i w tym okresie nie będą mogły zawrzeć umowy o ustanowieniu odrębnej własności lokalu. Prawomocny wyrok sądu będzie miał powagę rzeczy osądzonej pomiędzy wszystkimi współuczestnikami jednolitymi (tzn. osobami, których dotyczy uchwała zarządu), chociażby nie zaskarżyli uchwały⁵³, dlatego też ponowne wytoczenie powództwa o uchylenie tej samej uchwały zarządu

⁵² E. Marszałkowska-Krześ, *Powództwo o unieważnienie uchwały...*

⁵³ Postanowienie SN z dnia 27.04.1999 r. III CKN 48/99, za: LEX nr 50726.

przez inną osobę zainteresowaną jest objęte powagą rzeczy osądzone⁵⁴ (*res iudicata*) i sąd musi pozew odrzucić⁵⁵ (art. 199 § 1 pkt. 2 k.p.c.).

W przypadku współuczestnictwa materialnego o rzeczowej właściwości sądu decyduje łączna wartość przedmiotu sporu, obejmująca wszystkie żądania zgłoszone przez współuczestników⁵⁶. Wpis od pozwu wnoszonego przez kilka osób połączonych współuczestnictwem materialnym, zgodnie z art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 13 czerwca 1967 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. z 2002 r. Nr 9, poz. 88), podlega jednej opłacie, tj. kwocie 80 zł.

Uchwała zarządu może zostać również zaskarżona w tym samym czasie przez kilka osób zainteresowanych w osobnych powództwach. W takiej sytuacji powstaje problem zawisłości sporu. Zgodnie z art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c., **sąd odrzuci pozew, jeżeli sprawa jest w toku o to samo roszczenie pomiędzy tymi samymi stronami**. *Lis pendens* powstaje z chwilą doręczenia odpisu pozwu pozwanemu (art. 192 § 1 k.p.c.) i polega na tym, że niedopuszczalne jest wszczęcie nowego postępowania o to samo roszczenie pomiędzy tymi samymi podmiotami⁵⁷. W przypadku wytoczenia powództwa o uchylenie uchwały zarządu przez różne podmioty, nie będzie⁵⁸, w mojej ocenie, zawisłości sporu, albowiem brak będzie tożsamości stron, a opisana wyżej rozszerzona prawomocność materialna orzeczenia uchylającego uchwałę zarządu dotyczy jedynie zapadłego wyroku sądowego, natomiast nie ma wpływu na toczące się postępowanie. Również nie stoi temu na przeszkodzie współuczestnictwo jednolite, zacho-

⁵⁴ Koncepcja ujmowania rozszerzonej prawomocności materialnej w łączności z powagą rzeczy osądzonej znajduje odzwierciedlenie w judykaturze Sądu Najwyższego; por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 3 grudnia 1971 r. III CRN 361/71, OSPiKA 1972, nr 10, poz. 179; postanowienie SN z dnia 27 kwietnia 1999 r. III CKN 48/99, niepubl.; uchwała SN z dnia 19 grudnia 2003 r. III CZP 95/03, Prok.i Pr. 2004, nr 7-8, poz. 37.

⁵⁵ Tak na gruncie prawa spółek handlowych E. M a r s z a ł k o w s k a - K r z e ś, *Skutki zaskarżenia uchwały wspólników w spółce z o.o.*, PPH 1999, nr 4; J.P. N a w o r s k i, *Komentarz do ksh...*, s. 816.

⁵⁶ M. J ę d r z e j e w s k a, *Komentarz do K.P.C.*, s. 182; SN w orzeczeniu z dnia 30.04.1966 r. II CZ 20/66, OSPiKA 1967, nr 3, poz. 64 i SN w orzeczeniu z dnia 09.03.1967 r. I PZ 10/67, OSNCP 1967, nr 10, poz. 179.

⁵⁷ M. J ę d r z e j e w s k a, *Komentarz do K.P.C.*, s. 382.

⁵⁸ Tak na gruncie prawa spółek handlowych E. M a r s z a ł k o w s k a - K r z e ś, *Skutki zaskarżenia uchwały...*, a odmiennie M. A l l e r h a n d, *Kodeks handlowy. Komentarz*, Lwów 1935, s. 383.

dzące pomiędzy osobami zaskarżającymi uchwałą. W związku z tym należy przyjąć, że możliwe jest równoczesne wytoczenie kilku powództw dotyczących tej samej uchwały⁵⁹. Wówczas sąd będzie mógł zarządzić połączenie wszystkich spraw do łącznego rozpoznania i rozstrzygnięcia, albowiem niewątpliwie jest, że mogły być one objęte jednym pozwem (art. 219 k.p.c.)⁶⁰. Połączenie spraw nie pozbawia ich odrębności i samodzielności, stąd też nie ma wpływu na rzeczową właściwość sądu, uzależnioną od wartości przedmiotu sporu, ponieważ nie dochodzi do jej zliczania⁶¹. Po rozpoznaniu połączonych spraw sąd wydaje jeden wyrok, ale powinien on zawierać osobne rozstrzygnięcia co do każdej z połączonych spraw⁶². Połączenie oddzielnych procesów może dotyczyć tylko spraw toczących się przed danym sądem⁶³, czyli w przypadku gdyby uchwała zarządu została zaskarżona do sądu rejonowego i sądu okręgowego⁶⁴ sprawy te muszą być rozpoznawane osobno. Również kilka spraw o uchylenie uchwały zarządu, toczących się przed tym samym sądem, nie musi być połączone do wspólnego rozpoznania i rozstrzygnięcia, albowiem pozostawione jest to do uznania sądu. Jednakże względy natury technicznej i ekonomia procesowa nakazywałyby ich wspólne prowadzenie.

W przypadku osobnego prowadzenia spraw o uchylenie tej samej uchwały zarządu nie ma raczej podstaw do zawieszenie postępowania w jednej z nich do czasu rozstrzygnięcia drugiej (art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c.)⁶⁵, ponieważ żadna z nich nie stanowi prejudykatu dla pozostałych i wszystkie mogą być równocześnie prowadzone. Na toczące się jednocześnie postępowania o uchylenie tej samej uchwały zarządu ma wpływ jedynie prawomocny wyrok zapadły w jednej z tych spraw i orzekający uchylenie uchwały. Wówczas w pozostałych sprawach należy postępowanie umorzyć (art. 355 k.p.c.), ze względu na to, że w trakcie postę-

⁵⁹ Tak na gruncie prawa spółek handlowych E. Marszałkowska-Krześ, *Skutki zaskarżenia uchwały...*

⁶⁰ M. Gersdorf i J. Ignatowicz, *Prawo spółdzielcze. Komentarz*, Warszawa 1985, s. 118; E. Marszałkowska-Krześ, *Skutki zaskarżenia uchwały...*

⁶¹ Postanowienie SN z dnia 06.12.1973 r. I PZ 71/73, za: LEX nr 7351.

⁶² Wyrok SN z dnia 22.09.1967 r. I CR 158/67, OSNC 1968, nr 6, poz. 105.

⁶³ Wyrok SN z dnia 04.05.1978 r. IV PR 95/78, OSNC 1979, nr 2, poz. 35.

⁶⁴ Sytuacja taka może zaistnieć w przypadku wniesieniu osobnych pozwów o uchylenie uchwały zarządu z odmiennymi wartościami przedmiotu sporu.

⁶⁵ Postanowienie SN z dnia 23.11.1984 r. II CZ 125/84, za: LEX nr 8653.

powania zaistniała ujemna przesłanka procesowa w postaci powagi rzeczy osądzonej⁶⁶, z uwagi na rozszerzoną prawomocność materialną orzeczenia uchylającego uchwałę zarządu.

W przypadku zaskarżenia uchwały zarządu osoby zainteresowane, które nie zaskarżyły tej uchwały, mogą przystąpić do toczącego się postępowania w charakterze interwenientów ubocznych. Należy podkreślić, że w sprawie o uchylenie uchwały zarządu nie zachodzi współuczestnictwo konieczne z art. 72 § 2 k.p.c., albowiem każda osoba zainteresowana może samodzielnie zaskarżyć przedmiotową uchwałę. W zależności od sytuacji osoby te będą mogły przystąpić jako interwencji uboczni po stronie skarżącego uchwałę bądź po stronie pozwanej spółdzielni. Warunkiem przystąpienia będzie wykazanie przez osobę zainteresowaną interesu prawnego⁶⁷ w tym, aby sprawa została rozstrzygnięta na korzyść jednej ze stron (art. 76 k.p.c.). Z uwagi na okoliczność, że zaskarżenie uchwały wstrzymuje proces uzyskiwania odrębnej własności lokali, należy generalnie przyjąć, iż wszystkie pozostałe osoby, których dotyczy uchwała zarządu, a tej uchwały nie zaskarżyły, mają interes prawny w przystąpieniu do toczącego się postępowania. W sytuacji przystąpienia do procesu po stronie powoda będzie to interwencja uboczna samoistna (art. 81 k.p.c.), natomiast w przypadku przystąpienia po stronie pozwanej spółdzielni będziemy mieli do czynienia z interwencją uboczną niesamoistną⁶⁸.

W związku z tym, że zaskarżenie uchwały zarządu powoduje *ex lege* odroczenie jej wejścia w życie do czasu prawomocnego rozstrzygnięcia sądu (art. 43 ust. 6 u.s.m.), nie ma potrzeby zabezpieczania powództwa przez wstrzymanie wykonania uchwały, tak jak może to mieć miejsce przy zaskarżeniu uchwały walnego zgromadzenia spółdzielni⁶⁹.

⁶⁶ W. Broniewicz, *Postępowanie cywilne w zarysie*, Warszawa 1996, s. 169-170; E. Marszałkowska-Krześ, *Skutki zaskarżenia uchwały...*; tej *Powództwo o unieważnienie uchwały oraz o ustalenie istnienia (nieistnienia) uchwały – zagadnienia proceduralne* (II), PPH 1998, nr 12.

⁶⁷ Co do pojęcia interesu prawnego por. T. Rowiński, *Interes prawny w procesie i postępowaniu nieprocesowym*, Warszawa 1971; W. Broniewicz, *Interes prawny przy powództwie o zasądzenie*, Zeszyty Naukowe UŁ 1964, nr 37; E. Wengerek, *Powództwo o ustalenie*, RPEiS 1959, nr 21.

⁶⁸ Postanowienie SN z dnia 20.06.1996 r. I CRN 88/96, OSNC 1996, nr 10, poz. 139 z aprobowaną glosą M. Wrzolek-Romańczuk, OSP 1997, nr 5, poz. 96.

⁶⁹ Por. T. Misiek-Jodłowska, *Zabezpieczenie powództwa zawierającego żądanie uchylenia uchwały walnego zgromadzenia spółdzielni*, PS 1993, nr 7-8, s. 46.

Uchwały zarządu spółdzielni bezwzględnie nieważne i nieistniejące

Przed zmianami w prawie spółdzielczym, dokonany ustawą z dnia 3 czerwca 2005 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2005 r. Nr 122, poz. 1024), które weszły w życie w dniu 22 lipca 2005 r., w piśmiennictwie⁷⁰ i orzecznictwie⁷¹ przyjmowano powszechnie, że w art. 42 pr. spółdz. ustawodawca wprowadził sankcję nieważności względnej, co oznaczało, iż członek spółdzielni mógł podważyć uchwałę walnego zgromadzenia z powodu jej sprzeczności z prawem co do zasady tylko w drodze powództwa o jej uchylenie. Jeżeli nie doszło do zaskarżenia uchwały, to obowiązywała ona członków, nawet mimo wadliwości polegającej na naruszeniu przepisów prawa bezwzględnie obowiązujących.

Jednakże w doktrynie⁷² i orzecznictwie⁷³ prawa spółdzielczego pojawiały się poglądy, że uchwała walnego zgromadzenia może być dotknięta w określonych sytuacjach sankcją bezwzględnej nieważności, a w przypadku szczególnie kwalifikowanej wadliwości wręcz jest uchwałą nieistniejącą. Oba powyższe rodzaje uchwały mogły być „zwalczane” poza trybem z art. 42 pr. spółdz., w postaci powództwa o ustalenie z art. 189 k.p.c.

⁷⁰ J. Ignatowicz, *Droga sądowa w sprawach spółdzielczych w świetle nowego prawa spółdzielczego*, NP 1983, nr 3; J.P. Naworski, *Glosa do wyroku SN z dnia 15.04.1999*, PPH 2003, nr 2; M. Gersdorff i J. Ignatowicz, *Prawo spółdzielcze...*, s. 108-109; A. Stefaniak, *Prawo spółdzielcze...*, s. 63-70; K. Pietrzykowski, *Bezwzględnie nieważne uchwały walnego zgromadzenia spółdzielni (de lege lata i de lege ferenda)*. *Prace z prawa prywatnego. Księga pamiątkowa ku czci sędziego J. Pietrzykowskiego*, Warszawa 2000, s. 207.

⁷¹ Postanowienie SN z dnia 07.05.1992 r. I CRN 59/92, OSNC 1993, nr 4, poz. 65; postanowienie SN z dnia 14.04.2003 r. I CZ 17/03, OSNC 2004, nr 9, poz. 137; wyrok SN z dnia 26.03.2002 r. III CKN 989/00, za: LEX nr 54491; uchwała SN z dnia 24.06.1994 r. III CZP 81/94, OSNC 1994, nr 12, poz. 241; wyrok SN z dnia 17.09.1993 r. II CRN 96/93, OSNC 1994, nr 9, poz. 180; uchwała SN z dnia 17.04.1989 r. III CZP 29/89, OSNC 1990, nr 3, poz. 44; uchwała SN z dnia 06.07.1984 r. III CZP 36/84, OSNC 1985, nr 2-3, poz. 22.

⁷² M. Gersdorff i J. Ignatowicz, *Prawo spółdzielcze...*, s. 109-110; K. Pietrzykowski, *Bezwzględnie nieważne uchwały...*, s. 205-224; M. Gersdorff, J. Ignatowicz, *Ustawa o spółdzielniach i ich związkach. Komentarz*, Warszawa 1963, s. 69.

⁷³ Orzeczenie SN z dnia 22.02.1962 r. 4 CR 497/61, OSP 1962, nr 10, poz. 271; wyrok SN z dnia 25.09.2002 r. I CKN 905/00, za: LEX nr 56904; wyrok SN z dnia 26.03.2002 r.

Obecnie ustawodawca w art. 42 pr. spółdz. usankcjonował przyjmowany w doktrynie i orzecznictwie podział uchwał walnego zgromadzenia z powodu ich wadliwości i wprowadził uchwały zaskarżalne, uchwały nieważne i uchwały nieistniejące (art. 42 § 9 pr. spółdz.). Zaskarżona do sądu w drodze powództwa o uchylenie może być uchwała sprzeczna z postanowieniami statutu lub dobrymi obyczajami albo godząca w interesy spółdzielni bądź mająca na celu pokrzywdzenie jej członka (art. 42 § 3 pr. spółdz.). Nieważna natomiast jest uchwała sprzeczna z ustawą (art. 42 § 2 pr. spółdz.), co może zostać stwierdzone w każdym czasie na podstawie powództwa o ustalenie z art. 189 k.p.c. Ustawodawca nie wprowadził jednakże kryteriów wyróżnienia uchwał nieistniejących, pozostawiając ich ustalenie doktrynie i orzecznictwu. Powszechnie przyjmuje się, że rozróżnienie uchwał nieważnych i nieistniejących wiąże się z odpowiadającym temu wyróżnieniem czynności prawnych nieistniejących i nieważnych, przy czym należy zaznaczyć, iż dotychczas nie wypracowano jednolitych kryteriów pozwalających na odróżnienie czynności prawnych nieistniejących od czynności prawnych nieważnych, a w doktrynie nadal toczy się na ten temat dyskusja⁷⁴. W nauce prawa cywilnego⁷⁵ przyjmuje się, że nie istnieje czynność prawna, gdy w ogóle nie zostało złożone oświadczenie woli, tzn. gdy podmiot nie zachował się tak, by w świetle reguł interpretacyjnych można było uznać, iż wyraził decyzję wywołania określonych skutków prawnych, czyli podstawą wyróżnienia czynności prawnych istniejących i nieistniejących jest fakt złożenia oświadczenia woli.

W przypadku uchwał organów spółdzielni zaproponowałbym następujące przesłanki, których zachowanie stanowiłoby *conditio sine qua non* istnienia uchwały:

1) uchwała musiałaby być podjęta w zakresie kompetencji przysługującej danemu organowi,

III CKN 989/00, za: LEX nr 54491; uchwała SN z dnia 24.06.1994 r. III CZP 81/94, OSNC 1994, nr 12, poz. 241; uchwała SN z dnia 04.04.1990 r. III CZP 7/90, OSNC 1990, nr 10-11, poz. 135.

⁷⁴ E. Marszałkowska-Krześ, *Uchwały nie istniejące, nieważne z mocy prawa oraz wzruszalne wyrokiem sądu w spółce z o.o.*, PPH 1998, nr 7.

⁷⁵ Z. Radwański, *Prawo cywilne – część ogólna*, Warszawa 1996, s. 244; Z. Radwański, *System prawa prywatnego*, t. II: *Prawo cywilne – część ogólna*, Warszawa 2002, s. 428.

2) na zwołanym posiedzeniu organu lub w inny sposób prawem przewidziany,

3) przy zachowaniu wymaganego *quorum* i większością głosów.

Dopiero po spełnieniu ww. warunków można byłoby w ogóle mówić o uchwale, która następnie podlegałaby badaniu pod względem zgodności z prawem (o charakterze merytorycznym, jak i formalnym, np. wadliwości zwołania posiedzenia) w przypadku zaskarżenia jej do sądu. Pogląd, że z uchwałą mamy do czynienia tylko wówczas, gdy została podjęta w sprawach przekazanych do kognicji danego organu zaproponował na gruncie spółek handlowych J.P. Naworski⁷⁶. Uważam tę propozycję za słuszną i możliwą do przyjęcia w prawie spółdzielczym. Przedstawione rozwiązanie jest klarowne i może przyczynić się do uproszczenia praktyki w zakresie rozróżniania uchwał nieistniejących.

Wśród *actus non existens* walnego zgromadzenia spółdzielni wyróżnia⁷⁷ się uchwały podjęte:

1) na posiedzeniu zwołanym samorzutnie przez grupę członków, bez zachowania wymaganej procedury,

2) bez przewidzianego *quorum*⁷⁸,

3) bez wymaganej większości głosów,

4) w sprawie nieumieszczonej w porządku obrad,

5) w przypadku, gdy wynik głosowania został sfałszowany⁷⁹,

6) nie na serio,

7) gdy jest niezrozumiała i nie można ustalić jej sensu w drodze wykładni lub

8) w sytuacji gdy uchwała została zaprotokołowana bez głosowania.

Nieważne *ex lege* są natomiast wszystkie uchwały walnego zgromadzenia sprzeczne z ustawą. Przed 22 lipca 2005 r. jako bezwzględnie nieważne wskazywano⁸⁰ uchwały podjęte:

⁷⁶ J.P. Naworski, *Podjęmowanie uchwał przez zgromadzenie wspólników (akcjonariuszy) spółek kapitałowych – cz. II*, Palestra 1996, nr 9-10, podobnie M. Treła, *Wzruszalność uchwał walnego zgromadzenia akcjonariuszy spółki akcyjnej*, PS 1999, nr 12, ale przeciwnego zdania jest E. Marszałkowska-Krzysz, *Uchwały nie istniejące...*

⁷⁷ K. Pietrzykowski, *Bezwzględnie nieważne uchwały...*, s. 216.

⁷⁸ Wyrok SN z dnia 13.03.1998 r. I CKN 563/97, OSNC 1998, nr 12, poz. 205.

⁷⁹ Wyrok SN z dnia 09.10.1972 r. II CR 171/72, OSNC 1973, nr 7-8, poz. 135.

⁸⁰ K. Pietrzykowski, *Bezwzględnie nieważne uchwały...*, s. 221; M. Gersdorf i J. Ignatowicz, *Prawo spółdzielcze...*, s. 110.

- 1) z przekroczeniem kompetencji przysługujących walnemu zgromadzeniu⁸¹,
- 2) z naruszeniem przepisów prawa zapewniających ochronę interesów osób trzecich lub interesu publicznego,
- 3) z naruszeniem podstawowych zasad prawa spółdzielczego⁸²,
- 4) pod wpływem wady oświadczenia woli, powodującej, zgodnie z przepisami kodeksu cywilnego bezwzględną nieważności czynności prawnej (brak świadomości lub swobody, pozorność).

Podobny pogląd⁸³ prezentowany był pod rządami kodeksu handlowego z 1934 r., gdzie poza uchwałami zaskarżanymi wyróżniano również uchwały bezwzględnie nieważne z mocy prawa (w sytuacji, kiedy przepisy kodeksu handlowego wyraźnie przewidywały sankcję nieważności, tj. art. 254 § 2 k.h., art. 262 pkt 2 k.h., art. 409 § 2 k.h. i art. 412 § 1 k.h.) oraz nieistniejące (których katalog zbliżony jest do uchwał nieistniejących w prawie spółdzielczym). Od chwili wejścia w życie kodeksu spółek handlowych w doktrynie przyjmuje się, że poza uchwałami zaskarżalnymi (powództwo o uchylenie uchwały i stwierdzenie nieważności) nadal celowe⁸⁴ jest wyodrębnienie kategorii uchwał nieistniejących.

Niewątpliwie powyższe poglądy związane z prawem spółdzielczym i rozwiązania przyjęte na gruncie art. 42 pr. spółdz. mogą znaleźć zastosowanie do uchwały zarządu spółdzielni mieszkaniowej, określającej przedmiot odrębnej własności lokali. Uchwała taka może mieć charakter *actus non existens* w ww. sytuacjach, stosowanych odpowiednio do zarządu spółdzielni, albowiem kwestia wadliwości związanej z nieistnieniem uchwały ma charakter powszechny i dotyczy wszelkich czynności prawnych. W takim wypadku możliwe byłoby wytoczenie powództwa o ustalenie

⁸¹ Wyrok SN z dnia 04.08.1992 r. I CRN 113/92, OSNC 1993, nr 5, poz. 86; orzeczenie SN z dnia 22.02.1962 r. 4 CR 497/61, OSP 1962, nr 10, poz. 271; orzeczenie SN z dnia 28.11.1963 r. I CR 447/63, OSP 1964, nr 12, poz. 249.

⁸² Uchwała SN z dnia 04.04.1990 r. III CZP 7/90, OSNC 1990, nr 10-11, poz. 135.

⁸³ P. Grzesiok, *Zaskarżanie uchwał w kodeksie spółek handlowych na tle rozwiązań kodeksu handlowego, część I*, PS 2002, nr 5 i część II PS 2002, nr 6; J.P. Naworski, *Komentarz do ksh...*, s. 776-779; E. Marszałkowska-Krześ, *Uchwały nie istniejące...*; A. Gierat, *Zaskarżanie uchwał walnych zgromadzeń spółki*, PS 2001, nr 11-12, s. 127.

⁸⁴ J.P. Naworski, *Komentarz do ksh...*, s. 779; J. Szwaja, *Kodeks spółek handlowych...*, s. 1039.

(art. 189 k.p.c.), że uchwała nie istnieje. Wyrok sądu uwzględniający takie powództwo miałby charakter deklaracyjny.

Powstaje pytanie, co w przypadku niezgodności uchwały zarządu z prawem. Czy będzie ona bezwzględnie nieważna, czy też ustawodawca wprowadził w art. 43 u.s.m. sankcję względną nieważności (tzn. wzruszalności) uchwały zarządu spółdzielni? Literalne brzmienie art. 43 u.s.m. wskazuje, że mamy do czynienia ze względną nieważnością uchwały zarządu, a jej niezgodność z prawem jest jedynie podstawą do zaskarżenia uchwały do sądu. Jeżeli nie zostanie zaskarżona, to pomimo naruszenia prawa, zgodnie z art. 43 ust. 6 u.s.m., wejdzie w życie i będzie stanowiła podstawę oznaczania lokali i przypadających na każdy lokal udziałów w nieruchomości wspólnej przy zawieraniu umów o ustanowieniu odrębnej własności lokali (art. 42 ust. 5 u.s.m.). U podstaw wprowadzenia sankcji nieważności względnej leży idea zapewnienia bezpieczeństwa obrotu prawnego, jednakże całkowite wyeliminowanie sankcji nieważności bezwzględnej nie wydaje się celowe. Na gruncie art. 42 pr. spółdz. dość szybko zarówno orzecznictwo, jak i doktryna dostrzegły konieczność zastosowania w pewnych sytuacjach, o których była mowa wyżej, konstrukcji bezwzględnej nieważności uchwały walnego zgromadzenia spółdzielni, a ostatecznie potwierdził to ustawodawca w nowelizacji prawa spółdzielczego. Od 22 lipca 2005 r. każda uchwała walnego zgromadzenia sprzeczna z ustawą jest *ex lege* nieważna. Jest to zmiana słuszna i oczekiwana, albowiem wyróżnianie uchwał bezwzględnie nieważnych z mocy prawa powodowało wiele problemów. Należy podkreślić, że gdyby uchwała zarządu spółdzielni była niezgodna z prawem i nie została zaskarżona do sądu, to i tak notariusz powinien odmówić dokonania umowy o ustanowieniu odrębnej własności lokali opartej na takiej uchwale, ponieważ konstrukcja nieważności względnej i obowiązywanie uchwały pomimo jej wadliwości dotyczy tylko i wyłącznie osób zainteresowanych (tych, których dotyczy uchwała zarządu). Uchwała taka nie wiąże notariusza, który ma prawo, jak i obowiązek, ocenić ją pod kątem zgodności z prawem. W związku z powyższym, kierując się dotychczasowym dorobkiem orzecznictwa i doktryny, wypracowanym na gruncie art. 42 pr. spółdz., w brzmieniu obowiązującym do 22 lipca 2005 r., jak i analogią do aktualnego przepisu art. 42 pr. spółdz., należy stwierdzić, że uchwała zarządu spółdzielni mieszkaniowej, określająca przedmiot odrębnej wła-

sności lokali, w przypadku niezgodności z prawem będzie bezwzględnie nieważna, co może być stwierdzone w każdym czasie⁸⁵ w drodze powództwa o ustalenie, opartego na art. 189 k.p.c. Wyrok sądu uwzględniający takie powództwo będzie miał charakter deklaracyjny. Nadto osoba zainteresowana może w konkretnej sprawie podnieść zarzut nieważności uchwały.

W sytuacji gdy uchwała zarządu spółdzielni mieszkaniowej narusza jedynie interes prawny lub uprawnienia osób zainteresowanych, może być zaskarżona do sądu wyłącznie w terminie i trybie określonym w art. 43 u.s.m.

Zaskarżenie uchwały zarządu a postępowanie o nakazanie spółdzielni mieszkaniowej zawarcia umowy przeniesienia własności lokalu

Z instytucją zaskarżania uchwał zarządu wiąże się kwestia wpływu procesu o uchylenie tej uchwały na postępowanie o ustanowienie odrębnej własności lokalu (wszczęte na podstawie art. 49 u.s.m., jeżeli chodzi o członków spółdzielni) lub na postępowanie o nakazanie spółdzielni mieszkaniowej zawarcia umowy przeniesienia własności lokalu (wytoczone na podstawie m.in. art. 17¹⁴ u.s.m. w zw. z art. 64 k.c. i art. 1047 § 1 k.p.c.⁸⁶, w przypadku osób niebędących członkami spółdzielni).

Bezsprzecznie postępowanie o ustanowienie odrębnej własności lokalu, wszczęte na podstawie art. 49 u.s.m., winno ulec zawieszeniu (art. 177 § 1 pkt. 1 k.p.c.) do czasu zakończenia sprawy o uchylenie uchwały zarządu, albowiem już z treści tego przepisu wynika, że sąd nie może orzec o ustanowieniu odrębnej własności lokalu, jeżeli toczy się postępowanie z art. 43 ust. 5 u.s.m.

W związku z tym pojawia się pytanie, czy sąd może również zawiesić postępowanie o nakazanie złożenia stosownego oświadczenia woli, gdy brak tak wyraźnej podstawy, jak w przypadku art. 49 u.s.m. Zgodnie z art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c., **sąd może zawiesić postępowanie z urzędu,**

⁸⁵ R. D z i c z e k, *Spółdzielnie mieszkaniowe...*, s. 281.

⁸⁶ Sytuacje, kiedy można wystąpić z takim powództwem szczegółowo przedstawiłem w artykule *Praktyczne problemy uchylenia art. 49 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych*, Mo.Pr. 2005, nr 6 i 7.

jeżeli rozstrzygnięcie sprawy zależy od wyniku innego, toczącego się postępowania cywilnego (tzw. prejudycjalność). Pojęcie prejudycjalności jest w nauce sporne⁸⁷, jednakże można generalnie przyjąć, że dotyczy to sytuacji, gdy orzeczenie, które zapadnie w tym innym postępowaniu, będzie stanowiło podstawę rozstrzygnięcia zawieszzonego postępowania⁸⁸.

Uchwała zarządu spółdzielni mieszkaniowej, określająca przedmiot odrębnej własności lokali, stanowi podstawę oznaczania lokali i przypadających na każdy z nich udziałów w nieruchomości wspólnej przy zawieraniu umów o ustanowieniu odrębnej własności lokali na rzecz członków spółdzielni lub spółdzielni mieszkaniowej oraz o przeniesieniu ich własności przez spółdzielnię na rzecz swoich członków lub innych osób (art. 42 ust. 5 u.s.m.). W przypadku niezaskarżenia wiąże ona wszystkie osoby, których dotyczy przy zawieraniu umów o ustanowieniu odrębnej własności lokali, w tym osobę, która wniosła powództwo o nakazanie spółdzielni mieszkaniowej złożenia oświadczenia woli. Oznacza to, że w tym postępowaniu dojdzie do nakazania spółdzielni mieszkaniowej złożenia oświadczenia woli w sposób określony w uchwale zarządu (co do powierzchni, pomieszczeń przynależnych i pomocniczych itd.), stąd też zaskarżenie uchwały zarządu uzasadnia zawieszenie postępowania o nakazanie złożenia oświadczenia woli, ponieważ ma ono prejudycjalne znaczenie dla rozstrzygnięcia tej sprawy. W przypadku gdy dojdzie do oddalenia powództwa o uchylenie uchwały zarządu, to, jak już wyżej była mowa, uchwała zarządu będzie podstawą do określenia szczegółów oświadczenia woli pozwanej spółdzielni mieszkaniowej. W przypadku natomiast uchylenia uchwały sąd rozpoznający sprawę o nakazanie złożenia oświadczenia woli będzie mógł sam dokonać odpowiednich ustaleń niezbędnych do zawarcia umowy o ustanowieniu odrębnej własności lokalu (co do powierzchni, pomieszczeń przynależnych i pomocniczych itd.). Oczywiście jest, że sąd rozpoznający sprawę o nakazanie złożenia oświadczenia woli mógłby samodzielnie dokonać wszystkich potrzebnych ustaleń (w tym celu należałoby powołać biegłego sądowego), a same

⁸⁷ Tak E. Marszałkowska-Krześ, *Powództwo o unieważnienie uchwały...*, PPH 1998, nr 12 i podana tam literatura.

⁸⁸ M. Jędrzejewska, *Komentarz do K.P.C.*..., s. 344; A. Mucha, *Zawieszenie postępowania w procesie cywilnym z powodu innego toczącego się postępowania*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Łódzkiego 1978, nr 42.

względy ekonomiki procesowej⁸⁹ nie uzasadniają zawieszenia postępowania. Jednakże, jak wyżej zostało wykazane, uchwała zarządu wiąże wszystkie osoby, których dotyczy przy zawieraniu umów o ustanowienie odrębnej własności lokalu, a w przypadku jej zaskarżenia proces przewłaszczeń zostaje wstrzymany do czasu prawomocnego zakończenia postępowania w przedmiocie uchylecia uchwały. Należy podkreślić, że instytucja przekształceń własnościowych w spółdzielniach mieszkaniowych jest objęta specjalnym trybem, który poprzedza uchwała zarządu. Ma ona podstawowe znaczenie dla ustanowienia odrębnej własności lokalu, przy czym uwzględnia interesy ogółu osób zainteresowanych, a nie tylko poszczególnych osób, stąd też rozstrzygnięcie sprawy o nakazanie spółdzielni mieszkaniowej zawarcia umowy o ustanowienie odrębnej własności nie może nastąpić w oderwaniu od interesów pozostałych członków spółdzielni. W tej sytuacji sprawa o nakazanie spółdzielni mieszkaniowej zawarcia umowy o ustanowienie odrębnej własności nie może być zakończona, a sąd, stosownie do treści art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c., powinien prowadzone postępowanie zawiesić.

Notariusz a uchwała zarządu

Uchwała zarządu spółdzielni mieszkaniowej, określająca przedmiot odrębnej własności lokali, ma istotne znaczenie z punktu widzenia praktyki notarialnej, albowiem, zgodnie z art. 42 ust. 5 u.s.m., stanowi podstawę do sporządzenia przez notariusza umowy o ustanowieniu odrębnej własności lokalu i przeniesieniu własności tego lokalu na zainteresowaną osobę⁹⁰. Zgodnie z art. 81 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie (Dz.U. z 2002 r. Nr 42, poz. 369 ze zm.) notariusz odmówi dokonania czynności notarialnej sprzecznej z prawem. Przy sporządzaniu aktu notarialnego winien sprawdzić prawidłowość zamierzonej przez strony czynności prawnej, co będzie się sprowadzać do zbadania uchwały zarządu spółdzielni mieszkaniowej pod kątem jej zgodności z prawem (m.in. ustawą o spółdzielniach mieszkaniowych i ustawą o własności lokali) w zakresie prawidłowego określenia tych elementów, które są istotne przy sporzą-

⁸⁹ Postanowienie SN z dnia 23.11.1984 r. II CZ 125/84, za: LEX nr 8653.

⁹⁰ G. B i e n i e k, *Z problematyki stosowania ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych w praktyce notarialnej*, Rejent 2003, nr 9, s. 9-28.

dzaniu umowy o ustanowienie i przeniesienie odrębnej własności lokalu, tzn. określenia nieruchomości wspólnej, rodzaju, położenia i powierzchni lokalu wraz z pomieszczeniami przynależnymi, określenia udziału w nieruchomości wspólnej oraz kwestii samodzielności lokalu. W przypadku stwierdzenia nieprawidłowości uchwały zarządu, jej sprzeczności z prawem, notariusz odmówi dokonania umowy o ustanowieniu odrębnej własności lokalu i jej przeniesienia, na co osobie zainteresowanej będzie przysługiwało zażalenie (art. 83 pr. o not.). Okoliczność, że uchwała zarządu nie została zaskarżona do sądu nie wyłącza uprawnienia notariusza do badania zgodności z prawem projektowanej umowy o ustanowieniu odrębnej własności lokalu i przeniesieniu własności tego lokalu, a także do odmowy dokonania czynności notarialnej sprzecznej z prawem. W takiej sytuacji uchwała zarządu, pomimo że weszła w życie zgodnie z art. 43 ust. 6 u.s.m., będzie bezskuteczna, ponieważ notariusz odmówi sporządzenia na jej podstawie umowy o ustanowieniu odrębnej własności lokalu⁹¹. W związku z powyższym zarząd spółdzielni będzie zmuszony skorygować wadliwą uchwałę tak, aby notariusz mógł dokonać żądanej czynności notarialnej zgodnie z prawem. Oczywistym jest, że nowa uchwała zarządu będzie podlegać normalnym zasadom uchwalenia i zaskarżenia, uregulowanych w art. 42 i 43 u.s.m.

Zakończenie

Mam nadzieję, że przedstawione rozważania choć w małym stopniu pomogą rozwikłać pojawiające się w praktyce problemy ze stosowaniem nowej instytucji, jaką jest zaskarżenie uchwały zarządu spółdzielni. Naturalnie, rozważana przez mnie interpretacja jest dyskusyjna. *De lege ferenda* należałoby postulować, aby ustawodawca przy wprowadzaniu nowych rozwiązań był bardziej staranny. W przedmiotowym wypadku wystarczyłoby dodanie do art. 43 u.s.m. § 7, w którym znalazłoby się odesłanie do art. 42 pr. spółdz.

⁹¹ Podobnie na gruncie prawa spółek w odniesieniu do uprawnienia sądu rejestrowego mimo nie zaskarżenia uchwały walnego zgromadzenia spółki akcyjnej wypowiedział się J.P. Naworski, *Komentarz do ksh...*, s. 812, a w odniesieniu do uchwały wspólników w spółce z o.o. E. Marszałkowski - Krześ, *Skutki zaskarżenia uchwały wspólników w spółce z o.o.*, PPH 1999, nr 4; postanowienie SN z dnia 07.05.1992 r. I CRN 59/92, OSNC 1993, nr 4, poz. 65.